

publicului, devenind menajera Mary, subliniind astfel faptul că totul nu e decât o piesă în piesă, o prelungire a lecției de engleză proiectate în primele secunde ale spectacolului. De un comic bine temperat de data asta e și prezența lui Dragoș Huluba, în Căpitanul de pompieri. Acest cuplu de actori comici redevabili ai Comediei, Bodgan Cotleț și Dragoș Huluba, își face rolurile cu succes și de data aceasta. Spectacolul este ritmat de comice intonări ale imnului britanic, prilej pentru cei de pe scenă de a sta smirună, în picioare. Și alte asemenea giumbușlucuri care măresc aria de cuprindere a absurdului ionescian.

Lecția l-a pus în valoare încă o dată, dezvăluind și fețele nevăzute în *Cântăreța*..., pe acest actor excelent care este George Costin, de altfel interpret al unor roluri grele și în alte spectacole ale lui Victor Ioan Frunză, cum ar fi *Faust*, *Caligula* sau *Deșteptarea primăverii*. În rolul *Profesorului*, însă, George Costin are de jucat altceva. Și o face cu brio. Evoluția personajului său de la politețea inițială la nebunia finală e foarte bine gradată, iar actorul urcă toate treptele cu abilitate și talent. Partenera sa, Andreea Samson, *Eleva* în spectacol, face și ea un rol bun și se reține. E veselă și sigură pe sine la început și tot mai nesigură, până la durerea de dinți finală și prăbușirea, încă înainte de a o ucide profesorul, ceea ce pare o simplă formalitate după cele de pe scenă, când ea fusese distrusă de metodele tot mai acute ale profesorului nebun. Parodia învățământului și a maniei diplomelor e adâncită, așa cum îi stă bine unui text absurd, până la... absurd. Teza este, oricum, cea cunoscută: că orice învățare e o tentativă de omor a omului pur, a copilului. Iar dacă vrei „doctoratul total” sau măcar pe cel „parțial”, înseamnă că vrei să fii ucis, și nu neapărat softly, ca-n cântecul unei alte generații, deja aproape străine nouă. Spectacolul, și în a doua sa parte, este foarte corect echilibrat, absurdul e ritmat de aparițiile menajerei: același Bogdan Cotleț, care-și continuă performanțele din prima parte, *Cântăreța*... Ca-n multe spectacole ale lui Victor Ioan Frunză, un rol important îl joacă scenografia și costumele gândite și create, cu fantezie și gust, de Adriana Grand. Totul, și din această direcție, pentru a accentua atmosfera de kitsch și absurd.

Iar pe sub cele ce se văd circulă un flux comun, al absurdului, ca și cum *Cântăreța* ar fi numai o introducere într-o lume absurdă, în care se progresează pe urmă substanțial, cu teoria învățării-crimă. O fi teatrul absurd sau chiar lumea? Aceasta pare a fi întrebarea după ce vezi spectacolul lui Victor Ioan Frunză, una dintre cele mai bune performanțe ale Teatrului de Comedie.

Crenguța MANEA

„Lecția” de la Comedie

Pentru că unul dintre momentele de glorie ale Teatrului de Comedie a fost prezența la Teatrul Națiunilor, Paris, în 1963, cu spectacolele *Rinocerii* de Eugène Ionesco, regia Lucian Giurchescu, și *Troilus și Cresida* de Shakespeare, regia David Esrig (teatrul obținând atunci Premiul pentru cea mai bună participare națională), după '90, a existat preocuparea ca în repertoriul teatrului să existe, cu o anume continuitate, montări după textele lui Ionesco; la mijlocul anilor '90, a avut loc chiar și o nouă versiune scenică *Troilus și Cresida*, regia Dragoș Galgoțiu, spectacol destul de contestat în epocă.

Cea mai recentă premieră a Teatrului de Comedie, spectacolul-coupé *Cântăreța cheală* și *Lecția*, prima colaborare a lui Victor Ioan Frunză cu această trupă, este o proiectare a viziunii regizorului asupra „ediției Théâtre de La Huchette” (de altfel, punere în scenă menționată și în caietul de sală) care a făcut istorie teatrală cu reprezentarea, aproape neîntreruptă până astăzi, a spectacolului.

Victor Ioan Frunză a mai semnat câteva spectacole pe texte de Eugène Ionesco. În urmă cu câțiva ani, asistam cu entuziasm la o reprezentație, în Festivalul Dramaturgiei Românești (organizat și produs de Teatrul Național Timișoara), cu *Lecția* (Teatrul „Csiky Gergely”, Timișoara, *Profesorul* – Balasz Attila, *Eleva* – Andrea Tokay; din păcate, cu toate căutările, nu am reușit să aflu numele actriței care a jucat *Marie* și-mi cer scuze pentru acest lucru). Un spațiu de joc în care spectatorii erau așezați în bănci de școală primară (o școală primară străveche; semnul face referire la inerția educațională instalată în sistem), și în fața lor, pe un podium ușor înălțat, în plan apropiat, catedra-birou a Profesorului și banca Elevei, iar în planul al doilea, acoperind fundalul, un bufet cu danteluțe și „brizbrizuri” de undeva din Mittel-Europa, din bucătăriile bunicilor noastre (un alt reper la tradiție). Eleva introdusă de Marie, mânată de curiozitate, scotocește febril prin dulap și din sertarele acestuia se revarsă muzică și imagini care o încântă pe tână aspirantă la „doctoratul total” – iluzie seducătoare, anesteziindu-i orice urmă de prudență. Secretele dulapului, sau cum nu ne putem stăpâni pornirile, pare să fie tema secvenței descrise. Inspirat aplicat pe universul textului ionescian, demersul scenic al lui Frunză dezvoltă istoria cunoscută și provoacă reflexivitatea spectatorului astfel încât acesta să-și cerceteze imaginarul la fel de febril ca în scena din spectacol. S-ar putea descoperi aici o veritabilă cutie a Pandorei: instincte neluate în seamă, gânduri impure, obsesii difuze, o întregă lume care așteaptă să fie cunoscută. Dar se poate cunoaște atât de puțin! Din când în când, doar simțim mai puternic decât de obicei, mai ascuțit, și atunci ne lăsăm pradă unor turbionare senzații. Această lăsare în voie este conturul eșecului pe care-l trasează regizorul fără ostentație, fără vreo pretenție didactică.

Noua versiune a *Lecției*, pusă în scenă la Teatrul de Comedie, este gândită și realizată diferit de Victor Ioan Frunză față de cea precedentă; reține atenția un gând al regizorului, notat tot în caietul de sală: „...o elevă care stăpânește Cunoașterea nu mai e interesantă pentru spectator. Ai mult mai mult de învățat din omorul ritual, decât din viața cuminițită a Elevei”. Dacă e vorba despre acea crimă sacră necesară pentru rezolvarea crizei instalată în comunitate ca urmare a acumulării unor non-diferențe categoriale și valorice, omorul ritualic ar conduce la reinstaurarea diferențierilor axiologice, de fapt, o recuperare a ordinii care să restructureze universul uman; și atunci, moartea Elevei ar fi asociată sacrificării țapului ispășitor, imitația și repetiția unei violențe spontane, în condițiile ei originare, definind ritualul (conform René Girard, *Violența și sacrul*); așadar, acea comunitate este purificată de *hybris*-ul care a contaminat-o.

Păstrând limbajul dramaturgiei absurdului, regizorul își organizează demersul scenic într-un cadru scenografic ce mizează pe mijloace multimedia, chiar dacă recuzita și tehnica didactică a Profesorului este una clasică – caiete, creioane, reproducerea informației de către Elevă; soluțiile Adrianei Grand funcționează bine și dau expresie spectaculoasă creșterii tensiunii pe care lipsa de sens o induce; toate întrebările și răspunsurile legate de matematici sau de filologie comparată acumulează nondiferențe, sub raport cognitiv, între Profesor și Elevă, ceea ce anulează Cunoașterea și împinge lucrurile către crimă.

Bine ales este și duetul Andreea Samson (*Eleva*) – George Costin (*Profesorul*), ca și distribuția lui Bogdan Coteț în *Menajera*. Cei trei tineri actori se disting printr-un joc sincronizat, impetuos și care promite să se șlefuiască dacă grija față de spectacol se va menține.

Așadar, formularea laconică a lui René Girard, „Dionysos este zeul linșajului reușit”, se dovedește a fi cuprinzătoare și în acord cu încarnările sale violente, terifiante chiar, care fac ca mulțimile să fie zguduite de o teamă irațională. Chiar dacă în sala de la Comedie nu sunt chiar mulțimi, spectatorii fiecărei reprezentații cu spectacolul *Lecția* au destule

Andreea SAMSON și George COSTIN în *Lecția* de Eugen Ionescu

Foto: Adriana GRAND



motive să fie străbătuți de frisonul comun care însoțește condiția de martor la o violență exprimată în termeni teatrali.

Am preferat să prezint mai întâi *Lecția*, nu *Cântăreța*... care e plasată în prima parte a spectacolului-coupé, pentru a începe cu „partea plină”.

Chiar dacă mișcarea și o anume multiplicare obiectuală din scenă – „imitația de felină mică robotizată” din brațele Doamnei Smith se reține ca o mică poantă simpatică – încercă să dea o atmosferă dinamică, înscenarea *Cântăreței*... nu reușește a fi salvată de monotonie. Textul este rostit cu mai mari sau mai mici modulări de voce, iar scenele trec una după alta, ilustrativ. Totul se petrece parcă doar în două dimensiuni, lipsește adâncimea care să dea consistență și relief. Până și monologul Guturaiului, rostit de Căpitanul de pompieri, se consumă smulgând sălii doar câteva chicoteli răzlețe; nu încerc să spun că trebuia să existe în spectacol un comic burlesc și sala să se rupă de râs; afirm un lucru mai simplu: pentru *Cântăreța cheală* lipsește cheia, miza montării, cu toate eforturile oneste din partea distribuției. Poate era mai potrivit ca spectacolul să rămână doar cel al *Lecției*.

Teatrul de Comedie – *Cântăreța cheală* și *Lecția* de Eugène Ionesco. Traducerea: Vlad Russo și Vlad Zografi. Direcția de scenă: Victor Ioan Frunză. Distribuția la *Cântăreța cheală*: Virginia Mirea (*Doamna Smith*), Florin Dobrovici (*Domnul Smith*), Mirela Zeța (*Doamna Martin*), George Costin (*Domnul Martin*), Dragoș Huluba (*Căpitanul de pompieri*), Bogdan Cotleț (*Mary, menajeră*); la *Lecția*: George Costin (*Profesorul*), Andreea Samson (*Elena*), Bogdan Cotleț (*Menajera*). Scenografia: Adriana Grand. Light design: Victor Ioan Frunză & Sorin Vintilă. Imagini video: Dripal. Fotografii: Adriana Grand. Documentare: George Costin. Dramaturgie: Bogdan Amarfi. Regizor tehnic: Alexandru Solomon. Data premierei: 5 martie 2010.